

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Bir süredir tartışılmakta olan ücret ve maaş sorunu daha uzunca bir süre Türkiye'de gündemi işgal edecektir. Bu, birçok nedenden ötürü ilginç bir gelişmedir.

Öncelikle 1980 sonrasında hasır altı edilmiş olan işçi sorunları ve eylemleri ilk kez bu ölçülerde toplumun önüne gelmektedir. İkincisi, bugüne değin Türkiye'de ekonomik sorunların ana nedeni olarak görülen unsurun, yani maaş ve ücretlerdeki artışların enflasyona neden olduğu yolundaki iddia neredeyse bütünüyle boş çıkmıştır. Buna rağmen hükümet sorunu bu noktadan ele almakta ısrarlı davranmaktadır. Oysa, 1979 Aralık ayından bu yana geçen süre göstermiştir ki, ne enflasyonun nedeni budur ve ne de bu koşulda sağlanan bir gelişme enflasyonu durdurmaya yetmektedir. Reel işçi ücretleri son on yılda yüzde 60 gerilemiş, fakat buna rağmen enflasyon devam etmişse sebep herhalde başka bir yerde aranmalıdır.

İşçi hareketleri ve sol

Gene buraya bağlanabilecek bir diğer husus, sosyal güvenlik sistemidir. Hükümet, ana iddiasında haklıdır.

Emeklilik yaşının bu derecede genç olması kabul edilemez; ama her şey burada başlayıp bitmemektedir. İş güvencesi diye bir olgu ve kurum vardır ve yetkililer ona kulak tıkamaktadır. Emeklilik sorunu ve sosyal güvenlik ise başlı başına bir konudur. Çünkü, özel kesimde çalışan işçilerin neredeyse ancak yüzde 10'u sigortalıdır. İşten çıkarmalar sonucunda da insanlar yıllarca prim ödemelerine karşın emekli olamamak gibi hayati bir riskle karşı karşıyadır. Bu, gelecekle ilgili muhayyel bir yaklaşım değildir. Geçmişten beri yaşanan fiili bir gerçektir. Bütün bunlar tartışmanın aslında bambaşka noktalarda düğümlenmesine yol açmaktadır. Onlar da, 'sol', 'sosyal devlet' ve yönetim (governmentality) diye koyulabilir.

Öncelikle şu saptama yapılmalıdır: Bu tabloda ağırlık merkezi 'sol' kavramındadır. Çünkü, ötekiler öncelikle bu siyasal eğilimin dokusuyla ilgili meselelerdir. Bu durumda, şu sorular yakıcı bir nitelik kazanmaktadır: Acaba günümüz dünyasında sol bağlamında işçi, işçilik, refah toplumu, sosyal devlet hangi anlamlara gelmektedir? O bağlamda acaba gene bugünkü

evrensel koşullar altında 'sendika' ne ifade etmektedir?

Nihayet, 'sol' derken vurgulanan, meşruiyetçi, parlamenter, demokratik sol, daha açıkçası sosyal demokrasi ise kapitalizmin bünyesine eklemlenmiş olan bu siyasal ideoloji, temel değerlerinden vazgeçmeden akılcı, yönetsel yaklaşımları gözeten bir yönetim modelini nasıl oluşturacaktır?

Bu soruların hiçbirisi ilk kez sorulmuyor. Dünyanın bir yeni sanayi devrimi yaşadığı 1980'lerden bu yana özellikle bu kavramlar etrafında geçirdiği dönüşümün bir sonucu olarak bu sorular, son yirmi yılda 'geç modern dönemlerin' solla ilgili soru(n)ları olarak gündemdedir. Yanıtları da verilmiştir. Türkiye'deki asıl mesele o yanıtları kimsenin bilmemesi ve böylesine kaotik bir ortamda ucuz popülist yaklaşımların dışına çıkarak hiçbir siyasal partinin ama özellikle de sosyal demokrat olduğunu söyleyen partilerin temelli bir çözüm üretememesi, çözüm bir yana, tartışma bile başlatamamasıdır. Bu da asıl şu can alıcı soruyu sormayı zorunlu kılmaktadır: Yukarıda belirlenen öğeler bağlamında acaba bugün solun ve sosyal demokrasinin varoluş koşulları nelerdir ve acaba hangi sınır şartları içinde böyle bir varoluştan söz açılabilir?